

מראי מקומות לסוגיות הנלמדות

פרשת מסעי כתובות ס. - סד:

ס. עד כמה ר' ירמיה בר אבא שלשה חדשים וכו'.

כ' בתוס' ר"ד, ומכירה, פי המורה [נט: בד"ה שאם, ס. בד"ה עד כמה] שאם אינו רוצה לינק מאשה אחרת. ואינו נ"ל, דא"כ אמאי בעינן עד כמה ופליגי אמוראי בשיעורא, לכשנראה שאינו חפץ מאשה אחרת אז נכוף אותה, ועוד, ההוא דאותבוה בדרא דנשי כדאמרין לקמן, מה צורך בבדיקה זו, נבדוק ונראה אם יונק מאשה אחרת. [א"ה, הרא"ש "סי' י"ז] פסק כר' יוחנן, והוסיף וז"ל, פי, פחות מבן חמשים, הוא בחזקת שאינו מכירה ולא בעי בדיקה, ואפי' הוא נראה כאילו אינו רוצה לינק מאחרת, אקראי בעלמא הוא ולבסוף הוא יונק, ולא בעי בדיקה, אבל בן חמשים, אם אינו רוצה לינק בעי בדיקה, אבל אם רוצה לינק מאחרת, אפי' בן שנה אין כופה. עכ"ל. ולכאוף נתכון לתרץ קושיית התוס' ר"ד].

ומשו"ה נ"ל לפרש, שאע"פ שהוא יונק מאשה אחרת, אם הוא מכיר את אמו, כופין אותה, שכיון שהוא מכירה, אם תניחנו תקשה לו פרידתה ויסתכן, ומשו"ה בעינן ועד כמה, שבכמה זמן יכול התינוק להכיר את אמו שיסתכן בפרידתה, וגם בבדיקה חזרו הנער על כל הנשים לראות אם יכיר את אמו, ואילו כפתרון המורה, כיון שלא היה יונק מאשה אחרת מה צורך לו לומר הוה קמסוי לאפה, אלא ודאי יונק היה מהם, ואפ"ה מפני שהיה מכיר את אמו כפו אותה, והלשון מוכיח דקאמר ואם היה מכירה, ולא קאמר ואם אינו יונק אלא ממנה.

ס. אמר מר מכאן ואילך כיונק שקץ.

כ' הריטב"א קס"ד דשקץ ממש קאמר, כלומר דאיכא איסורא דאורייתא, והא דשרי תוך כ"ד חודש, מפני שסתם תינוק מסוכן הוא אצל חלב תוך זמן זה [יבמות קיד.]. [א"ה, אכתי תקשי מ"ט שירי ר' יהושע עד ארבע וחמש שנים [אם לא פירש], דאטו בן חמש נמי מסוכן הוא. וגם לכאוף לא מסתברא שילקו בזה אב מסוכן הוא].

ס. ומה בהמה שהקלת במגעה וכו'.

ופירש"י שאינה מטמאה מחיים, ואדם שהחמרת במגעו, נדה. [וברשב"א כ' בשמו זב וזבה ונדה ומצורע. וקצ"ע ששייר יולדת. ולרש"י שלפניו י"ל דנקט מילתא דשכיחא מכולהו]. והרשב"א כ' בשם ר"ח, דבהמה שהקלת במגעה, דאילו נגעה בהמה במת, אינה מקבלת טומאה לטמא אחרים, אדם שהחמרת במגעו שמקבל טומאה במגעו לטמא אחרים. עוד פירש, הקלתה במגעה בנוגע בנבלת בהמה טמאה שאינו מטמא אלא עד הערב, והנוגע באדם מת טומאתו טומאת שבעה. והרשב"א עצמו פירש, שהנוגע בנבלת בהמה אינו מטמא לטמא אדם וכלים, ונוגע במת מיטמא לטמא אדם וכלים. [ולתרי פירושי בתראי, אף עכו"ם בכלל חומר דאדם, אבל לתרי פירושי קמאי, עכו"ם אינו בכלל, וליכא למילף חלב דנכרית מהאי ק"ו. ויל"ע].

ס. ברש"י ד"ה מוצצו. דהא ליכא דחזי ליה.

הקשה בקוב"ש [אות ר"ח] דכל מקום שאסרו מפני מראית העין, אפי' בחדרי חדרים אסור. וצ"ל דדוקא בחדרי חדרים אף דעכשיו אין שם איש, אבל הוא מקום שאפשר שיהיו בו אנשים, משא"כ בבין השיניים. [ועיין בתוס' בשבת [סב. בד"ה והתניא שכ' וז"ל, ואפי' למ"ד כל דבר שאסרו חכמים משום מראית העין אפי' בחדרי חדרים אסור, הכא לא שייך, גבי נושא קמיע בקומצו בשבת], דאפי' עומד בשוק ונוטלן בקומצו, אין כאן מראית העין]. וז"ל ההפלאה [בד"ה דם שע"ג ככר], לכאוף נראה דלאו דוקא דם שבין השיניים, אלא אפי' למצוץ דם חבורה שבידו או דם מילה, אין איסור לבלוע, כיון דטעמא הוא משום דליכא דחזי ליה כמש"כ רש"י, ר"ל דאין איסור אלא משום מראית העין והכא אינו נראה, ואין דומה לדבר שאסרו מפני מראית העין דאפי' בחדרי חדרים אסור, משום דהכא במוצצו בפיו ליכא דחזי ליה אחר שפירש ולא אתי לאיחלופי, וה"ה בשאר דם האיברים נמי מותר לבלוע [ע"פ] [ע"י] מציצה מטעם זה, וכמשמעות הלשון וחילופא בדם, משמע דדומיא דיניקה דבחלב אסור הכא מותר. וצ"ע.

ס. ואמר רב ששת אפי' מצות פרישה אין בו וכו', וחילופא בדם.

וז"ל הר"ן, וכ' הרמב"ן ז"ל דכי היכי דאמרין בשמעתין דחלב ודם שרו לגמרי ואפי' מצות פרוש אין בהן, האי כדיניה והאי כדיניה, ה"נ בשר מהלכי שתיים, נהי דכי מת אסור בהנאה, וכדילפינן [סנהדרין מ:ז] מעגלה ערופה בגזירה שוה שם שם ממרים [ומיהו בגוי איני יודע בו איסור, דהא ממרים גמרינן, וצ"ע, ל' הרמב"ן], אפ"ה בשר מן החי מותר, דכיון דאינו טעון שחיטה, ליכא משום אבר מן החי, דאם איתא דבשר אסור, איך יהו חלב ודם מותרים, והלא כלל גדול אמרו בפ"ק דבכורות [ה:]: שכל היוצא מן הטמא טמא, ועוד, דאם איתא דבשר אסור, הו"ל דאע"ג דדם אימעיט, ה"מ מאיסור דם, אבל מאיסור בשר לא אמעיט וכו', ואילו בשמעתין אמרינן דאפי' מצות פרוש אין בו, אלא ודאי בשר מהלכי שתיים אסור.

[וכ' המאירי, מ"מ נראה שאף לשיטתם איסור סופרים מיהא יש בו, דלא גרעא מדם וחלב. וז"ל הרא"ש "סי' י"ט], וכן נראה בבשר מהלכי שתיים, לחתוך ממנו ולאכלו אסור, דאתי לאיחלופי בבשר בהמה טמאה משום דאין דרך לאוכלו מיחלף בטמאה, [משום שהעולם סוברים שאדם טמא הוא. המהר"ם שי"ף ע"ד רש"י בד"ה אפי'], אבל פירש מותר].

וזה שלא כדברי הרמב"ם ז"ל, שכ' [בפ"ב מהל' מאכלות אסורות ה"ג] שבשר האדם אסור בעשה, שהרי מנה הכתוב ז' מיני חיה ואמר בהם זאת החיה אשר תאכלו, הא כל שהוא חוץ מהן לא תאכלו, [ולשון המאירי, מצד שהאדם נקרא חיה כדכתיב [בראשית ב', ז'] ויהי האדם לנפש חיה, וכתוב זאת החיה אשר תאכלו, הא אחרת לא תאכלו] ולאו הבא מכלל עשה, עשה. ונראה שסמך על אותה ברייתא השנויה בתו"כ, ואין בשר מהלכי שתיים בל"ת [הוא סבר בלא תעשה הוא דלייתא אבל בעשה איתיה, ולא היא, דהא בחלב נמי

קאמר התם בלשון הזה, ואפי' מצות פרוש אין בו, אף כאן כן, ל' הרמב"ן]. עכ"ת ד' הר"ן. ויעו"ש שהאר"ק לקיים שיטת הרמב"ם. והמאירי הוסיף, ומ"מ לחלב האדם במקום שהוא אסור בבהמה ומותר בחיה, כגון חלב הכליות והדומים מן האסורים, יראה שהוא מותר, שאף כשאתה בא לאסור בשרו מתורת חיה, הרי חלב חיה מותר.

והריטב"א מסיק דבשר מהלכי שתיים אסור בלאו, מק"ו דעביד תלמודא הכא, [ויל"ע אי לקי עליה לשיטה זו, דלכא"ו אין עונשין מן הדין], דלא מייתי בגמ' היתרא אלא לדם וחלב, אבל בשר אסור, דאי לא, למה לי קרא לדם וחלב, שהרי היוצא מן הטהור טהור, והתם בתו"כ לא אשכחן בנוסחי דווקני דגרסי אלא חלב ודם וכו' וזה נראה נכון. מיהו בלא"ה נמי לא משכחת בשר מהלכי שתיים להיתרא, דאי בעודו חי, הא איכא משום אבר מן החי, דלא אשכחן דשרא לו, מידי רחמנא בלא שחיטה, חוץ מדגים וחגבים, ואי לאחר מיתה, הא אסור בהנאה דגמר שם שם מעגלה ערופה.

ס. מניקת שמת בעלה בתוך כ"ד חודש, ה"ז לא תתארוס ולא תינשא וכו'.

כ' המאירי לעיל [נט:], מכאן למדו קצת מפרשים שהמניקה שנתאלמנה או נתגרשה, [כר"ת בתוס' לקמן ס: בד"ה והלכתא], אינה יכולה לתבוע כתובתה בתוך כ"ד חודש, שהרי אין כאן לכשתנשאי, [לאחר תטלי מה שכתוב ליכין]. [ויל"ע לענין חודש העיבור שכי' הרמ"א סי' י"ג סי"א] ליהרר לכתחילה]. אלא שגדולי המפרשים כתבו שאין תנאי דלכשתנשאי נאמר אלא כשהעכבה מצד זיקת הבעל. [ועיין לעיל ברא"ש פ"ד סי' ג'] פלוגתא דרבוותא במעוכבת לינשא מחמת חששא דקטלנית, אי נוטלת כתובתה].

ס. ברש"י ד"ה מוצצו. דהא ליכא דחזי ליה.

הקשה בקוב"ש [אות ר"ח], דכל מקום שאסרו מפני מראית העין, אפי' בחדרי חדרים אסור. וצ"ל דדוקא בחדרי חדרים אף דעכשיו אין שם איש, אבל הוא מקום שאפשר שיהיו בו אנשים, משא"כ בבין השיניים. [ועיין בתוס' בשבת סב. בד"ה והתניא שכ' ז"ל, ואפי' למ"ד כל דבר שאסרו חכמים משום מראית העין אפי' בחדרי חדרים אסור, הכא לא שייר, גבי נושא קמיע בקומצו בשבת], דאפי' עומד בשוק ונוטל בקומצו, אין כאן מראית העין. [וז"ל ההפלאה [בד"ה דם שע"ג ככר]. לכא"ו נראה דלאו דוקא דם שבין השיניים, אלא אפי' למצוץ דם חבורה שבידו או דם מילה, אין איסור לבלוע, כיון דטעמא הוא משום דליכא דחזי ליה כמש"כ רש"י, ר"ל דאין איסור אלא משום מראית העין והכא אינו נראה, ואין דומה לדבר שאסרו מפני מראית העין דאפי' בחדרי חדרים אסור, משום דהכא במוצצו בפיו ליכא דחזי ליה אחר שפירש ולא אתי לאיחלופי, וה"ה בשאר דם האיברים נמי מותר לבלוע [ע"פ] [ע"י] מציצה מטעם זה, וכמשמעות הלשון וחילופא בדם, משמע דדומיא דיניקה דבחלב אסור הכא מותר. וצ"ע.

ס. בתוד"ה גונח. על כן נראה דברייתא דהתם פליגא אהך דהכא, וכן משמע מדקאמר הכא הלכה כר' מרינוס, מכלל דפליגי עליה.

כן הוא גם שיטת הר"ף, וכן הסכים הרמב"ן. ועיין בריטב"א שכ' לבאר מחלוקתם, דר' מרינוס לא התיר אלא משום דהוי שבות דרבנן ע"י שינוי, שאפי' היה חולב בידו ממש אינו אלא שבות, דקיי"ל אין דישה אלא בגידולי קרקע, הלכך כי הוי יונק בפיו הו"ל שבות ע"י שינוי ומשו"ה לא גזרו ביה רבנן בחולה שאין בו סכנה. ואבא שאול דאסר התם בשבת, סבר דחולב בשבת איסורא דאורייתא הוא, דיש מפרק אפי' שלא בגידולי קרקע, וכסברת ר' אליעזר בשבת [צה]. גבי החולב והמגבן, וכי הוי יונק בפיו הוי שבות גרידא ובשבת לא שרו ליה רבנן. [וכ"ז דלא כתוד"ה מפרק]. ומסיק הרמב"ן דת"ק דאבא שאול אסר אפי' ביו"ט, וג' מחלוקות בדבר.

עוד הביא הרמב"ן בשם ר"ח, דהאי צערא סכנה היא, כי היכי דלא תקשי לך ההיא דיבמות. ולא מילתא היא. וי"א דגונח איכא סכנה אם אינו שותה לעולם, כדאמרינן בפ' מרובה [פ]. אין לו תקנה אא"כ יונק חלב רותח וכו', וכיון שכן, אע"פ שאם אינו שותה בשבת אינו מסתכן בכך, מותר, [יעו"ש דמיייתי כה"ג משבת קלט]. דבמידי דאי לא שתי לעולם מסתכן, שרינן ליה בשבת שלא יבא לידי סכנה, אע"פ שאם לא שתה

בשבת לא יסתכן], אבל התם בחולה שאין בו סכנה כלל אפי' לא ישתה לעולם.

ס. בתוד"ה מפרק. וא"ת וכו' דהא אין דישה אלא בגידולי קרקע כדאמר בפ' כלל גדול גבי פוצע חלוזן וכו'.

והמאירי תירץ בשם גדולי צרפת [והיא שי' ר"ת בתוס' דשבת עג: בד"ה מפרק], דבגדולי קרקע הוא תולדת דש, וביניקת בהמה הוא תולדת ממחוק, שמשוה את הדד ומחליקו. וי"מ שמפרק ביניקה הוא תולדת גוזז, [שהוא מפרק הצמר מן הבהמה. ל' הרשב"א בשם הרשב"א בעל התוס']. [ולכא"ו צ"ב אמאי לא מחייבי רבנן דר' יהודה בפוצע חלוזן משום גוזז].

ס. אמר ר' נתן בר יוסף הן דברי ב"ש, הן הן דברי ב"ה וכו'.

כ' הפנ"י, נראה לי דעיקר פלוגתא דב"ש וב"ה לא איירי לענין איסור נישואי מניקה, אלא לענין שיעור עיקר יניקת הולד דמיירי בפ' מי שאחזו [עיה:]. [באומר לה ה"ז גיטיך ע"מ שתיניקי את בני], וכן נראה כאן מלשון רש"י ז"ל בד"ה י"ח חודש, ולפ"ז א"ש הא דקאמר רשב"ג אני אכריע, לדברי האומר כ"ד חודש, מותרת לינשא בכ"א חודש, פירוש דלדברי האומר כ"ד חודש היינו לב"ש, מותרת לינשא בכ"א חודש, ולדברי האומר ב"ח חודש, היינו ב"ה דאומר דתחילת זמן הנקת הולד א"צ יותר, א"כ מותרת לינשא בט"ו חודש לפי שאין החלב נעקר וכו'.

ס. צריכה להמתין עשרים וארבעה חדש, חוץ מיום שנולד בו וחוץ מיום שנתארוס בו.

כ' המאירי, י"א בעשרים וארבעה חדשים אלו ששיעורן למנין ימות החמה, וסומכין לה ממה שאמרו במדרש ר' תנחומא סימן לדבר מדכתיב לא תבשל גדי בחלב אמו, תבשל בגימטריא שס"ה יום שני פעמים. ועוד שני ימים ליום לידה ויום אירוסין. ואין הדברים נראין, אלא שתי שנים כפי מה שהן, אם פשוטה ואם מעוברת, לפי סדר השנים, והוא שאמרו בשמואל, עד הגמל הנער וישב שם עד עולם [שמואל א', א', כ"ב], ופירשו בתלמוד המערב עולמו של לוי שהוא חמשים שנה, כדכתיב ומנן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה [במדבר ח, כ"ה], ושתי שנים העודפות ליניקתו. ועיין בהפלאה חשבון תבש"ל ימים לפ"ז.

ובהגהות מרדכי ביבמות [סי' קי"ד] כ', דיש מן הגדולים שפירשו דכ"ד חדשים בחדשי לבנה, דהיינו אחד חסר ואחד מלא, שהם תש"ח ימים, ויש חולקים וס"ל דכל חודש ל' יום. והו"ד בב"י באה"ע [סי' י"ג], ופסק בשו"ע [שם סי"א] כדעה קמיינא, וחודש העיבור עולה לענין כ"ד חודש. והרמ"א כ' דלכתחילה יחוש אפי' לחודש העיבור [וכמבואר במאירי].

ס. דהא אנא הוה גמירנא להא דרב ושמואל, אפ"ה לא מסתייעא לי מילתא למימר.

כ' המהר"ם שיי"ף, אפשר לומר, השתא לבתר דאתי לקמיה דרב יוסף גמריה, אפ"ה לא מסתייעא שוירה כהלכה, שהרי רדף אחריו ולא השיג למייהדר עובדא להורות כהלכה. ולפ"ז ניחא במה שהשמיענו הש"ס דרהיט בתריה ג' פרסי וכו'. [וז"ל התוס' ר"ד, לא מסתייעא מילתא, ובהיא שעתא איעלמא מינאי].

ס. בתוד"ה אפילו. וא"ת ואמאי מותר לאוכלן בחלב, מאי שנא מביצת נבילה וכו'.

בס' יראים מצות בשר בחלב [בדפו"י סי' קמ"ט, ובדפו"ח סי' ס"ג] תירץ, דהא דאסרי לה ב"ה נבילה, לאו משום דבשר הוי, דאפי' אין תורת בשר עליה מיתסרי נבילה, דכתיב לא תאכל כל נבילה כל הנאכל בנבילה נאסר, אבל לענין בשר [בחלב, בשר] בעינן. ובקוב"ש [אות ר"ן] הביא דבריו, והקשה דגם גבי בשר בחלב לא כתיב בשר בקרא, אלא גדי או עוף, ולמה לא תהא ביצה בלל עוף כמו שהיא בכלל נבילה.

ס. בתוד"ה ואמר ר"נ. אין לפרש דגזרינן מת אטו לא מת וכו', דא"כ היכי שרא ר"נ לבי ריש גלותא וכו'.

כ' המהרש"א, ק"ק דהא בכל הנהו דמייתי דגזרינן במעוברת חבירו, היינו דגזרינן הא אטו הא, דליכא למיגזר בהו מיניה, וא"כ אמאי לא נגזור נמי במיניקת הא אטו הא. וז"ל תוס' הרא"ש, אלא ודאי מינכר. בין נתנה ללא נתנה, בין מת ללא מת, [הרי קברו מוכיח עליו, והרי מניקתו מוכחת עליו. ל' הריטב"א], אלא גזרינן במת שמא תהרגנו, ונתנה בנה למיניקת שמא תחזור בה המיניקת, וגמלתו שמא רוצה לינשא ותגמלנו קודם זמנו, והשתא ניחא הא דשרו בי ריש גלותא, דהתם משום דידיע לכל דלא הדרי, וליכא למיטעי [דכי גזרינן, הני מיילי במילתא דלא מינכר לעלמא, כגון התם גבי קטנה ועקרה שאין הכל יודעין בה שאינה ראויה לילד ל' הריטב"א]. וע"ע בגיליון מהרש"א.

ס: בתוד"ה והלכתא. ר"ש הזקן אומר וכו' משום דלא משעבדא ליה.

והרא"ש [ס' כ'] מסיים בה וז"ל, אבל כשמת בעלה, אע"פ שאינה מחויבת להניקו, מ"מ כיון שאין לו אב עשו חכמים תקנה שתניק האם. ובגליון מהרש"א הביא, דמהר"י מינץ בתשובה הבין הדברים כפשוטו, שמן התקנה היה שתניק, ונחלק עליו בתשו' צמח צדק, ופירש דהתקנה היתה שלא תנשא, ובודאי תניקהו, דתהיה חסה על בנה, ומסיק בדברי הרא"ש בפ' החולץ מפורש כה"צ. וז"ל הרא"ש שם [ס' כ"ו, והו"ד גם בקרב"נ כאן אות ר'], ועוד, אלמנה גופא אי אמרה איני ניזונית ואיני עושה לא משעבדא להניק, אלא חכמים עשו תקנה זו שלא יבא הולד לידי סכנה, ורוב נשים חסות על ילדיהן ומניקתו אפי' אינה משועבדת להניקו, אבל אם היתה מותרת לינשא לא היתה מניקתו.

ס: בתוד"ה והלכתא. ור"ת אומר דאסורה לינשא וכו', ועוד, דאלמנה נמי לא משעבדא מכי תבעה כתובתה.

כ' המהרש"א, והיה דלעיל נתגרשה אינו כופה אותה, לא תקשי לר"ת, דמ"מ אסורה לינשא, דגזרינן אטו לא נתגרשה, ואטו מכירה, דכופין אותה, ועוד, דאלמנה נמי לא משעבדה ואין כופין אותה להניק מכי תבעה כתובתה וכו', ואפ"ה אסורה לינשא. והרשב"א הביא ד' ר"ת והשאלתו. ומסיק וז"ל, ומיהו דוקא שהניקתו קודם שנתגרשה עד שהכירה, אבל קודם הזמן הזה לא, דהא אי בעיא לא תניק אותו כלל ואפי' בשכר, וכדקתני לעיל [נט:]: בברייתא נתגרשה אין כופה אותה להניק, ואם היה מכירה. כופה ומניקתו מפני הסכנה ומעלה לה שכרה. ועיין בריטב"א לעיל דמייתי פלוגתא דר"ש הזקן ור"ת אהך ברייתא דגרושה אינו כופה, וכ' דלר"ת מיירי ההיא ברייתא דוקא בנדרה בחי בעלה, [כדנתי ברישא], דכיון דנדרה, אין לו לכופה דתיתסר בפירי דעלמא אלא כשהתינוק מכירה, אבל כשלא נדרה. כופה אותה אפי' כשאינו מכירה, [והרא"ש [בסי' כ'] ש' בשיטת ר"ש הזקן משום דתניא דנתגרשה אינו כופה, ואין חילוק בין נדרה ללא נדרה, לאפוקי מדברי הריטב"א נתכוין], וכן בנדרה אחרי מותו, קנסינן לה שלא תוכל להנשא, דאל"כ בטלת תקנת חכמים.

סא. כל היכא דלאו אורחה שומעין לה, היא אורחה והוא לאו אורחיה וכו' עולה עמו ואינה יורדת עמו.

כ' הרא"ש [ס' כ"ב], ומסתברא דה"ה בשאר כל המלאכות, אינה חייבת בהן עד שיהא אורחיה ואורחה, ונקט הנקה שיש בה צד דפעמים היא רוצה והבעל אינו רוצה.

וכ' הרמב"ם [בפכ"א מהל' אישות הט"ו], היא אומרת ראוי הוא לשכור או לקנות שפחה, והוא אומר איני ראוי, [ולכא"ה באומרת ראוייה אני לשכור שפחה [שאין דרך בנות משפחתי להניק], והוא אומר אינך ראוייה], עליה להביא ראיה, [שהרי מן הסתם היא משועבדת, ל' הרה"מ], ואין כאן מקום לשבועה. וביאר הרה"מ, לפי שהיא אינה תובעת ממנו שחייב לה שנאמר ישבע היסת ויפטור, אלא שבאה ליפטור משיעבודה, ואינה נפטרת אלא בראיה. אבל המאירי כ', ואיני יודע למה הפקיעו דין שבועת היסת מכאן.

סא. מאי קראה, והיא בעולת בעל וכו', ר"א אומר מהכא וכו' לחיים ניתנה וכו'.

כ' הפור"י, נ"ל דנפק"מ להא דלאחר מיתה אם עולה עמו או לאו, עיין לעיל [מח.], דלר' אלעזר דיליף דלחיים ניתנה ולא לצער, א"כ לאחר מיתה הא

ליתא. ועוד נפק"מ, אם נכנסה לחופה ולא נבעלה, דלרב הונא דיליף מ"בעולת בעל", א"כ על כרחך דרך לאחר בעילה, וכדקאמרינן בסנהדרין [נז:]: בעולת בעל יש להן, [נכנסה לחופה ולא נבעלה אין להם].

סא. לא הכניסה לו ממש, אלא כיון שראויה להכניס אע"פ שלא הכניסה.

ופירש"י שהכניסה נדוניא רבה, ויש כדאי לקנות ממקצתה שפחות. וכ' ע"ז הריטב"א, ואינו מחוור לפום מאי דגרסינן ברובי דנוסחי תניא נמי הכי אחת שהכניסה לו ואחת שנמצאה לו בתוך ביתו, [עיין בתוד"ה ואחת], ולפירוש זה מאי תניא נמי הכי, דהא לא דמו כלל, ומיהו יש נוסחאות דגרסי תניא אחת שהכניסה וכו', ונוסחי אחרים ואחת (שמצאת) [שצמצמה] לו משלה, ופיר"ת וכו' [כתוד"ה ואחת]. והנכון דהכי פירושה, לא שהכניסה לו ממש בין שפחה בין שוה שפחה, אלא אפי' לא הכניסה לו כלל, אלא שהוא נכבד שראוי להכניס לו מצד חשיבותו ושלא תעשה היא מלאכה בביתו, וכ"ש שראויה להכניס לה מצד חשיבותה שבנות משפחתה אינן עושות מלאכה, דעולה עמו ואינה יורדת עמו, והכי משמע בירושלמי וכו'.

סא. חד ספי מכל מינא ומינא וכו'.

כ' הרמב"ם [בפ"ז מהל' ברכות ה"ז] השמש שעומד לפני המסובין אינו אוכל עמהן, ודרך רחמנות הוא ליתן לתוך פיו מכל תבשיל ותבשיל כדי ליישב דעתו. עוד כ' בסוף הל' עבדים [פ"ט ה"ח] מדת חסידות ודרכי חכמה שיהא אדם רחמן ורודף צדק וכו' ויאכילהו וישקהו מכל מאכל ומכל משתה, חכמים הראשונים היו נותנין לעבד מכל תבשיל ותבשיל שהיו אוכלין וכו'. והכס"מ שם הראה מקורו מירושלמי פ' החובל, ומייתי נמי מסוגיין, וכ' ע"ז הלח"מ, דמה שהביא מסוגיין הוא דמיון קצת ואינה ראיה, דסוגיין איירי בשמש ישראל כדפירש"י ז"ל התם, [א"ה, לא מצאתיו ואולי לישנא דשמש לא משמע עבד כנעני, אבל א"כ הו"ל לאתוי מהגמ', דאמר בריש סוגיין הכל משהין בפני השמש], והרמב"ם איירי בעבד, ואפשר דבעבד אינו חייב כן.

סא. ברש"י ד"ה אבל. דבר שאינו טורח ומשום מילי דחיבה וכו' ולא דמי למצעת דמתני' דהוי דבר של טורח ובכפייה וכו'.

כ' המ"מ [בפכ"א מהל' אישות ה"ג, והביא דבריו בקיצור הגרע"א בתוספותיו למתני']. הא דהוצרך רש"י לשני החילוקים, לחלק בין הצעת המטה לפריסת סדין, ובין ע"י כפיה לעצה טובה, היינו דהוקשה לרש"י, דארבע יושבת בקתדרא משמע דאינה צריכה לעשות לו שום דבר, משו"ה ס"ל לרש"י דמתני' מיירי שאין יכול לכופ אותה. ומ"מ הוצרך לחילוק [בין] הצעת מטה לפריסת סדין, דלישנא דמתני' שלש אינה מצעת לו המטה משמע דאפי' דרך עצה טובה לא, דומיא דאינך, שתיים אינה מבשלת וכו'.

[ועי"ש במל"מ, דגם לתירוץ הרשב"א והר"ן דחילקו בין מטה דידיה לשאר מיטות שבבית, וגרסי במתני' ומצעת המטה [בלא תיבת "לו"], וכ"כ תוס' לעיל [ד: בד"ה והצעת], אכתי צריכי לדברי רש"י דבמתני' איכא כפיה ובדרב הונא ליכא כפיה, דאל"כ תקשי מאי איכא בין שלש לארבע. עוד הביא המ"מ, דהמהרש"א ש' ע"ד רש"י ז"ל, כעין שני תירוצים הם, יש להסתפק אם כוונתו שני תירוצים על שתי קושיות וכו"ל, או שני תירוצים על קושיא אחת והוי כמו אי נמי. וע"ע במהר"ם שי"ף.

סא. בתוד"ה הכניסה. קצת תימה וכו' א"כ מה מרויח הבעל וכו'.

כ' המהרש"א, ויש ליישב קצת דמרויח במותר מעשה ידיה, שהרי לא נתן לה רק מעה כסף אחת תחת המותרות דמעשה ידיה של שניהם. [ועיין במהר"ם שי"ף]. והגרעיב"ץ כ', דייקו לומר קצת תימה, מכלל דלא קשה כולי האי, דהא ודאי לא דמיא מלאכה דאשה לעבודת פרך דעבד ושפחה, ותו דהאיכא ולדות ששום הרבה. וז"ל תוס' הרא"ש, י"ל דמילתא דפשיטא היא שכל אדם היה רוצה לזון שפחה אחת כדי לפטור את אשתו ממלאכה.

סא. בתוד"ה הכניסה. קצת תימה וכו' ועתה זן אותה ואת שפחתה.

ההפלאה כ', דלמ"ד יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך, לא קשיא, דשפיר מרויח הבעל, שיכול לומר כן לשפחתה, וקושיתם רק למ"ד דאינו יכול לומר. אמנם במצפ"א לא ניח"ל לומר דסתמו התוס' דבריהם אליבא דהך מ"ד דלא קיי"ל כוותיה, וכ' לפרש כוונתם, דמשמע דבהכניסה לו שפחה בתורת נכסי מלוג איירי, מדפריך עלה ותימא ליה עיילית לך איתתא בחריקאי, ואי מיירי כשהכניסה לו שפחה בשומת כתובתה בתורת נכסי צאן ברזל ואחריותה עליו, אין סברא שתוכל לומר כן שתהא במקומה ותפטר מכל המלאכות, אלא על כרחך מיירי בשפחה שהכניסה בתורת נכסי מלוג שאחריותה עליה, והשתא שפיר קשיא להו, דהא גבי עבדים של נכסי מלוג קיי"ל דהבעל חייב לזונן, ואינו יכול לומר להן עשו עמי ואיני זן אתכם, כדמשמע במתני' דריש פ"ז דיבמות [סו.], וכ"כ הרמב"ם [פ"ט מהל' עבדים ה"ז] והשו"ע יו"ד [סי' רס"ז ס"כ].

20

סא. בתוד"ה מחלפא. וממה שפירש וכו' דמשמע שיש להקל בימי ליבונה מבמי נדותה וכו', דהוי רגילין לטבול אחר שבעה לראיה כשפוסקת, דלא אסירא השתא אלא מדרבנן.

והיינו שטובלות בסוף ימי נדות של תורה, ואח"כ היו נוהגות חומרא ר' זירא. כמש"כ הרמב"ן. וביפ"ע הביא דבפי' הראב"ד לתו"כ [ויקרא, דבורא דחובה פי"ב], משמע דגם בלא טבילה קילי ימי ליבון מימי נדותה. [וז"ל התו"כ [על קרא דכי יגע בטומאת אדם לכל טומאתו, ויקרא ה', ג'] טומאתו לרבות זבים וזבות נדות ויולדות, אין לי אלא ימי חומרו, ימי קולן מנין, ת"ל לכל טומאתו, ופי' הראב"ד, ימי חומרו אלו ימי הראיות, ימי קולן הם ימי הליבון. ואני לא ידעתי [איזו קולא] יש בימי הליבון יותר מימי הראיה, ואפשר דבימי ראיתה היא יתבא לגיסא מפני הדמים שלה שלא תלך ותטמא טומאה מרובה, אבל בימי ליבונה היא עושה מלאכת בעלה, ואפשר כמו"כ לענין כחול ופקוס ושינוי בגדים וכו'. ור"ח ז"ל כ' במס' כתובות [סא]. בהנך מעשים וכו', וכ' הוא דקיי"ל דכל הני בימי ליבוניהו, ואפשר כי מאכא הוציאו, שהרי מזכיר אותן בימי קולן. [עכ"ל].

ובבעלי הנפש [ריש שער הפרישה] הביא ג"כ דברי ר"ח, וכ' דהכריחו לזה הנאמר בתו"כ, וכ' ע"ז וז"ל, ולא מילתא היא, דא"כ גבי זב ונדה ויולדת מאי ימי קולא שייך בהו, אלא הקולא השוה בכלן הם הימים שאינן רואין דם, וימי החומרא הם הימים הרואים דם, מפני שהם טמאים וטומאה יוצאה מגופם, אבל לענין אחר אין ביניהם שום הפרש וכו', [עכ"ל].

סא: שקל באצבעתיה אנו ליה בפומיה.

כ' המהרש"א, הלשון בפומיה, דהוי סגי ליה להשיב נפשו בטעימה בעלמא ולא בא לתוך מעייו, דאל"כ תקשי השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן, צדיקים עצמן לא כ"ש, [א"ה, לכא' היינו דוקא אי אכילת איסור דחוויה אצל פיקו"נ, דאי הותרה, לכא' אין כאן תקלה], ומשום סכנה התיר מיהת הטעימה.

סא: א"ל מ"ט סמכת אניסא וכו'.

כ' המהרש"א בח"א, יש לפרש דהך סכנה להפסיד סעודת המלך היא יותר סכנה לרב אשי מסכנת מר זוטרא. ועיין בחת"ס שהוסיף, דכי משני חזאי רוח צרעת דפרחה על מר זוטרא, וסכנתא דידיה גדול, ומבואר מזה דמחוייב לסכן עצמו משום הצלת חבריו שסכנתו גדולה יותר. ועיי"ש שהארין בזה, וסוף דבריו, דהך דשמעתין היתה סכנת רב אשי שיקטעו אצבעו [דשקל בה ממאכל המלך] ע"כ, דאין בזה סכנת נפשות רק סכנת אבר, ומשום"ה סמין אניסא, להציל מר זוטרא מרוח צרעת שהוא סכנת כל הגוף, אבל בקטיעת אבר ע"י ברזל, הוי פיקו"נ, כדקיי"ל [בס"י שכ"ח ס"ז] דמחללין עליו את השבת, ואינו מחוייב בזה להצלת חבריו. [אע"פ שסכנת חבריו גדולה משל עצמו].

סא: אינו כופה לא לעמוד לפני אביו ולא לעמוד לפני בנו.

כ' הר"ן, כשאין סמוכין על שולחנו איירי, דאילו בסמוכין חייבת, מדאמרין לעיל בגמ' [סא], קמי אורחי ופרחי מאן טרח, דמשמע שהיא חייבת

לטרוד לפני כל בני הבית הסמוכין עליו. וכ"כ הרשב"א לעיל. והריטב"א שם הביא שכן דייקי רבנן ז"ל, והוא נסתפק בזה, דשמא לא חייבוהו אלא קמי ארחי ופרחי דלא קביעי.

סא: הלכה כר' אליעזר.

כ' הר"ן, ומיהו משמע שאינה חייבת לעשות משקל חמש סלעים, אלא כדי שלא תהא יושבת ובטילה. וי"א דמלאכתה דידיה הויא, דכיון שאין מחייבין אותה אלא כדי שלא תבא לידי זימה, כל שעושה בין לאחרים בין לעצמה אזל ליה ההוא טעמא. אבל הרשב"א ז"ל כ', דמסתברא דלא עדיף מהעדפה שע"י הדחק דהויא דבעל אע"פ שעושה מרצונה ולא מתורת חיוב. ולא ידעתי מהו, דכל העדפה ברצונה נעשית, ואע"פ"כ הקנוה לבעל תחת מעה כסף ואפי' העדפה שע"י הדחק למי שפוסק כן, ומה ענין זה לכאן. אבל קרוב הדבר לומר שאם תהא מלאכתה לעצמה כיון שלא תצטרך לחשוב עם הבעל, תתבטל ותבא לידי זימה. [ועיין לקמן סג. דהראב"ד ס"ל דאם אינה עושה בכה"ג, פוחתין לה מכתובתה, ומשמע דהויא מורדת].

סא: ב"ש אומרים שתי שבתות.

ופירש"י אם הדירה שתי שבתות תמתין, ואם הדירה יותר, יוציא ויתן כתובה. ודקאמר בגמ' מחלוקת במפרש, היינו שפירש שבת אחת לב"ה או שתי שבתות לב"ש. וכ' ע"ז הריטב"א, ולא נהירא, חדא דלישנא דמתני' לא דייק הכי, ועוד, דא"כ היכי אמר שמואל דבסתם נמי תמתין שמא ימצא פתח לנדרו, והא פריש לן תנא שאם הדירה ליותר משבת אחת לב"ה או שתיים לב"ש, לא תמתין כלל, וכ"ש כשהדירה סתם דמשמע לעולם.

לכך הנכון דמתני' קתני סתם המדיר אם אשתו, שב"ש אומרים שתמתין שתי שבתות וב"ה אומרים שתמתין שבת אחת, אבל לא למדנו מתוך משנתנו אם הוא כשהדיר לזמן או שהדירה סתם, וזהו שנחלקו בה רב ושמואל, דרב אמר מתני' כשפירש שום זמן, ואפי' מרובה, דמ"מ גלי דעתיה שדעתו לחזור עליה, והויס או מחר ימצא פתח לנדרו, הלכך תמתין, אבל אם הדירה סתם שלא קבע שום זמן לנדרו, גלי דעתיה דמסנא סני לה ולא ימצא פתח לנדרו ותצא לאלתר, ושמואל אמר דאפי' בסתם שמא יסור כעסו וימצא פתח לנדרו, הלכך תמתין.

סא: ב"ש גמרי מיוולדת נקבה וכו', אלא ב"ה מנדה גמרי לה וכו'.

הרי"ף והרא"ש [סי' כ"ח] הביאו כל זה, וכ' בקרב"ן [אות ל'] וז"ל, איכא למימר דהרי"ף ורבינו מיייתו הך ילפותא, להורות דמותר להתייחד עמה באותן ז' ימים כמו נדה. [ומ"מ מסתברא דאף אם נדר שתי שבתות, מותר להתייחד עמה] [אם אין כופין אותו להוציא, כגון שנתרצית בכך, או לפי הריטב"א לעיל בסמוך], כי היכי דשרי ייחוד ביולדת נקבה, אבל בנדר יתר משתי שבתות יל"ע אי שרי, כיון שזו צרכו לראיה דשרי, ועל כה"ג לית לן ראייה. ועכ"פ בנדר סתמא אסור להתייחד כיון שאין סופה להיות מותרת לאחר זמן]. א"נ דלא תימא שבת אחת היינו אפי' עומד באמצע שבוע אין נותנין לו זמן כי אם עד שבת, לכך אמר דיליף מנדה, ופירוש שבת אחת, שבעה ימים משעת הנדר. [ויל"ע כשנדר ז' ימים מעל"ע, אי כופין להוציא, דהא בנדה לא מיתסרא ז' ימים מעל"ע, דמקצת יום הראשון עולה לה, דלא שכיח שתהא תחילת נדתה בתחילת היום]. והרש"ש כ' דנפק"מ דמזה ידעין פירושא דמתני', דב' שבתות לב"ש ושבת אחת לב"ה תמתין, וכדפירש"י, ושלא תטעה לפרש בדומנים הנזכרים יוציא ויתן כתובה.

סא: אלא ב"ה מנדה גמרי לה וכו' מידי דשכיח ממידי דשכיח.

עיין בקרב"ן [סי' כ"ח אות ל'] שצדד לפי מה דפירש"י דכיון דאשכחן דאורח ארעא לשהות כך. אין לנו לכופו להוציא, א"כ לדידן דכל אשה עכ"פ בימי נדותה עד י"ב ימים [כמבואר ביו"ד סי' קצ"ו סי"א ברמ"א, ולדעת המחבר עכ"פ י"א יום], יש לנו לומר דאין כופין להוציא עד י"ב ימים. והניח בצ"ע לדינא. [ולכא' בהני נשי שנהגו להמתין ז' ימים קודם שסופרת ז"נ, כמבואר ברמ"א שם, גם לענין כפייה לא תוכל לתבעו שיוציא עד י"ד יום].

סא: אמר רב מחלוקת במפרש וכו' ושמואל אמר אפי' בסתם וכו'.

כ' בתוס' רי"ד, וקיי"ל כשמואל בדיני. והמאירי כ', ואע"ג דאיסורי ניהו, פסקו בה גדולי הפוסקים כשמואל, [ולפ"י צ"ב מ"ט חשיב לה איסורי, דלכאו' זכותה שיוציא ויתן כתובה לא תליא במה ששובר הוא הלאו דלא תגרע].

סב. שאני התם דאית ליה הרווחה.

ופירש"י דלפיכך מקבלת עליה, שכיון שיש לו שכר, יש לה מזונות מרווחים ותכשיטין, אבל תלמוד תורה מצוה דיליה הוא. והקשה במצפ"א, הא מ"מ יש לה זכות ושכר בעד זה שנותנת רשות לבעלה ללכת ללמוד תורה בעיר אחרת, וממתנת עליהן. כדאיתא ספ"ב דברכות [יז]. ובפ"ג דסוטה [כא]. [הני נשי במאי זכין וכו']. אך אתי שפיר לפמש"כ הרמב"ם [בפ"א מהל' בית הבחירה הי"ב] וז"ל. הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם, אנשים ונשים, כמקדש המדבר, עכ"ל, וא"כ שפיר יליף מינה ר' יוחנן לת"ת דצריך להיות ב' חדשים בביתו, מכח ק"ו, דמה התם גבי בנין ביהמ"ק דזה מצווה דרמיא נמי עלה, ואעפ"כ היו יוצאין חודש אחד בלבנון ושנים חדשים בביתו, כ"ש ת"ת דלא רמיא עלה דידה חובה, דאינו יכול לצאת רק על חודש אחד וצריך להיות ב' חדשים בביתו. וזה דלא כמו שנראה מס' הפלאה דבנין ביהמ"ק ג"כ אינו אלא מצוה דרמיא עליה דידיה כמו ת"ת. [ועיין בקה"י שבועות [סי' י' אות ב'] שביאר הטעם דנשים חייבות ולא היו מ"ע שהז"ג].

סב. ברש"י ד"ה רב שמואל בר שילת. מלמד תינוקות היה.

בעיון יעקב הוסיף לבאר בזה, ע"פ מה דאיתא במרדכי פ' האומנין [סי' שמ"ג] בשם הירושלמי, והובא ביו"ד [סי' רמ"ה סי"ז ברמ"א], דאסור למלמד תינוקות להיות ניעור בלילה יותר מדאי, ושאיין לו לעצור עצמו במאכל ובמשתה, אם הוא מפרנס את עצמו, וגם כיון שתורתו אומנותו פטור ממס דהא פריסתקא דמלכא, זה הוא בכלל טיילין דקאמר.

סב. עונה של ת"ח אימת וכו'.

כ' הר"ן, ותמהני עונת ת"ח שהיא אחת בשבת, למה לא הוזכרה במשנתנו, ונראה לי שאין לת"ח עונה קבועה, שכיון ששנינו שהתלמידים יוצאין שלא ברשות שלשים יום לר"א, ושתיים ושלוש שנים לחכמים כדאיתא בגמ', משמע דעונת ת"ח הדורים בערים ג"כ משתנים כפי מה שהם צריכים לנדד שינה מעיניהם בענין לימודם ולטרוח בו, והדבר ידוע שאין כל הזמנים שוים להם בכך, ודאמרינן בגמ' שעונתן אחת בשבת, היינו כשאין מתחדש להם בלימודם דבר, ולפי שידוע שאין זה מצוי להם תמיד, לא נשנית עונה שלהם במשנתנו. [א"ה, יל"ע לפ"ז אי שרי לחמר ליעשות תלמיד, דאע"פ שעיקר עונת שניהם א' בשבת, מ"מ חלוקין הן לענין מש"כ הר"ן]. וז"ל המהר"ם שי"ף, הא דלא מפרש במתני' עונה של ת"ח, אפשר לומר כמו שאחז"ל גבי ובניהם שלשים [בראשית ל"ב, ט"ז] ובנאיהם, זכר כנגד נקיבה, ולפי שצנועים בתשמיש לא פירסם הכתוב, וק"ל. וכן פרוי יתן בעתו, ולא קא מפרש מתי העת.

סב. א"ל ר' ינאי כפי מטתו.

כ' בעיון יעקב, אע"ג דודאי ע"פ אומדנא כזה שאינו מוכח אין משיאין את אשתו, ומבואר בקונטרס עגונות [בסי' י"ז באה"ע] דכל עדות שאין משיאין את אשתו אין מתאבלין עליהן, דשמא יבא להתיר את אשתו. מזה ראייה ברורה למה שכתבתי בשו"ת שלי שבות יעקב [סי' ק"ב], דדוקא בנאבד בעלה אין מתאבלין עליהם א"כ בעדות ברור שמשאיין את אשתו, משא"כ אם בעלה במקום קרוב שאפשר להודיע תוך ימי אבלה, אין מוחיין להתאבל עליו, כיון שיתברר הדבר בקרוב.

סב. הואי כשגגה שיוציא מפי השליט, ונח נפשיה.

כ' בקוב"ש [אות ר"ח], הנה בכל מקום שמצינו כי ברכותיהן וקללותיהן של צדיקים מתקיימות, הטעם פשוט, כי רצון יראיו יעשה, אבל הכא א"א לומר כן, דהא לא היה רצונו כלל שימות. ומוכח מכאן, דהדיבור של פה קדוש פועל בטבע אפי' בלי שום כונה, כמש"כ "ואשים דברי בפ"ך וגו'".

לנטוע שמים וליסוד ארץ" [ישעיה נ"א, ט"ז], [א"ה, בסנהדרין [צט]: דריש להאי "דברי" דקרא בדברי תורה], והוא כמו הגרזן החוצב גם בלא כונה, רק מטבעו, כן הוא גם דיבור האדם, אלא שאם טימא שפתיו בדיבורים אסורים, הוחלש כוחו, כמו הסכין שעלה עליו חלודה הרבה שאין בכחו לחתוך עד שישירו החלודה ממנו.

סב. אדרה הנאה מנכסיה.

כ' המאירי, יש מפרשין שנדר על עצמו שיאסרו כל פירות שבעולם עליו כל זמן שיהנה את בתו בשלו, ומפני שהם מפקפקים לומר, שהמדיר את חבירו הנאה, הואיל והוא לא נאסר בכלום מחמת נדרו, [א"ה, לכאו' ס"ל כשיטת הר"ן [נדרים טו. בד"ה הלכה] דהמדיר אינו לוקה משום בל יחל, ודלא כהרמב"ם [ריש פ"ה מהל' נדרים, ופי"ב הי"ב] דהמדיר עובר], אין לו שאלה. ודברים בטלים הם, אין לחוש להם כלל, ובהדיא אמרו בתלמוד המערב בפרק שתוף [השותפין] על המדיר, או שרי נדרך או זבין חלקך, ובהדיא פירשוה שם באומר הנייתי עליך.

סג. אמר איזיל לגביה אפשר דמיפר נדראי וכו'.

הט"ז ביו"ד [סי' רכ"ח סק"ח] הביא קושית הריב"ש [סי' ת"ז] איך התיר ר"ע הנדר, הא אמרינן בירושלמי דאם אסר הנייתו על בני העיר אין נשאל לחכם מבני אותה העיר, וטעמא דכיון דאחר ההיתר יהיה הוא מותר ליהנות, הוה כנוגע בדבר ויש חשש שלא יעיין יפה, וכמו בדיני ממונות שכל שיש לדיין צד נגיעה, לא ידון אותו הדין. [ועיי"ש בבי" שביאר הירושלמי באופן אחר, ולדידיה לא קשיא]. ותירץ, דלא התיר בעצמו אלא ע"י צירוף אחרים עמו.

ובשלמי נדרים [ג. כ', דלפי ממש"כ ר"ן [שם ח:]] דמספקא ליה אם אפשר להתיר נדרי אשתו אפי' בצירוף אחרים, משום דאשתו כגופו והו"ל כמתיר נדרי עצמו, לא סגי בתירוץ הט"ז, וצ"ל דר"ע נתן רשות לתלמידו שיתירו. [א"ה, לפמש"כ הט"ז דהטעם דנוגע אינו מתיר שמא לא יעיין יפה, לכאו' לא קשיא, דבצירוף אחרים לא חיישינן שלא יעיין יפה, ולא דמיא לדברי הר"ן דמייירי בנדרי אשתו ממש, דמשום דאשתו כגופו קרינן ביה לא יחל דברו, הוא אינו מיחל וכו'. אבל לפמש"כ הבית מאיר ביו"ד שם לפרש דברי הריב"ש כפשוטו, דאף כשנאסר על החכם קרינן ביה לא יחל דברו הוא אינו מיחל, [יעו"ש דתלי לה בפלוגתא דהרמב"ם והר"ן [נדרים טו.] אם המדיר עובר בכל יחל או המודר]. שפיר שייך דברי הר"ן בכה"ג, דאע"ג דלא אסר הנכסים על ר"ע אלא על אשתו, הוא אינו מיחל, ואפי' בצירוף אחרים]. יעו"ש עוד.

סג. המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה.

כ' המהר"ם שי"ף, ואע"ג דאסור להשהות בלא כתובה אפי' שעה אחת [לעיל נו. נז.], ותיכף שנפחת דינר מכתובתה בעילתו בעילת זנות לר"מ, י"ל דבמורדת קנסוה ולא איכפת לן שתהא קלה בעיניו להוציאה. וז"ל הבית יעקב, ומ"מ יכול לדור עמה, דלא שייך בזה כל הפוחת לבתולה ממאיתם דהוי בעילת זנות, כיון שהיא הגורמת הפחיתה, וכמש"כ התוס' בב"ק [פט: בד"ה כגון]. וז"ל התוס' רי"ד, ואחרי שכלתה כל כתובתה, אם רוצה פוטרה בגט, ואם לאו אינו פוטרה אלא מעגנה לעולם, שאין האיש מוציא אלא לרצונו. ואם תתרצה להשלים עמו, כבר הפסידה כל כתובתה והרויחה הבעל בימי מרדה, אלא כותב לה כאדם הנושא את הבעולה. [ולכאו' מוכח מדבריו כטעמא דמהר"ם שי"ף, וס"ל דלא קנסוה אלא בעודה מורדת, אבל לטעמיה דהבית יעקב, אמאי צריך לכתוב לה כתובה אחרת. ויל"ע].

סג. עד מתי הוא פוחת עד כנגד כתובתה, ר' יוסי אומר לעולם הוא פוחת והולך וכו'.

כ' הר"ן, יש שפירשו דעד כדי כתובתה דקאמר ת"ק לאו דוקא, דאה"נ דמודה ליה לר' יוסי שהוא פוחת והולך אפי' מנכסי מלוג שנפלו לה כבר, ולישנא דר' יוסי נמי דייק דלא פליג עליה אלא בחדא, דאם איתא דלת"ק אינו פוחת אלא עד כדי כתובתה בלבד ור' יוסי בתרתי פליג עליה, הכי הול"ל, לעולם הוא פוחת והולך ואפי' נפלה לה ירושה ממקום אחר, מדלא קאמר הכי, משמע דבנכסי מלוג שנפלו לה כבר אפי' ת"ק מודה, אלא שר'

יוסי מוסיף שלעולם הוא פוחת והולך, ואותו פחת נעשה חוב עליה, שאם תפול לה ירושה ממקום אחר יחזור ויגבה ממנה. אבל אחרים פירשו וכו' אבל מנכסי מלוג אינו פוחת כלל, וכן נראה דעת הרמב"ם ז"ל [פי"ד מהל' אישות ה"ג] וכו', ולפי"ר יוסי בתרתי פליג, דלא מבעי שהוא פוסק על נכסי מלוג שיש לה כבר, אלא אפי' על אותן שיש לה לאחר מאכא.

והרשב"א הקשה על שיטה קמייתא ז"ל, ואיני מכיר בטעמן, וכי מה איכפת להם לחכמים אם נפלו לה קודם שמרדה או לאחר שמרדה, כאן וכאן משום שמרדה על בעלה הוא, וכיון שהוא פוחת מנכסי מלוג שנפלו לה כבר, אף ממה שנפל לה לבסוף ועודה מורדת תפחות, דכל שעתא שעתא מורדת היא, ומה בין שעה ראשונה למרדה לשעה אחרונה. [ולכאן הר"ן תירץ זה, במש"כ שר' יוסי מוסיף שלעולם הוא פוחת והולך **ואותו פחת נעשה חוב עליה** שאם תפול לה ירושה וכו', ומשמע דפלוגתא דת"ק ור"י כשעמדה במרדה אחר שכלתה כתובתה, ולאחר זמן נפלה לה ירושה, אי פחתין ביני וביני שיהא חוב עליה לגבותה מנכסים שיפלו אח"כ, אבל בהא מודו, שפוחתין מנכסים שיש לה כבר, אפי' נפלו אחר תחלת מרדה. [וז"ל הגרע"א בתוספותיו למתני', ופליגי רק בבית לה, דת"ק ס"ל דאין פוחתין על להבא, ור' יוסי ס"ל דפוחתין על להבא]. ויל"ע.]

סג. ולא לאימלוכי ביה בעי.

ופירש"י שמה יחזור בו, ובתוך זמן שאנו נמלכין בו ומחזירין עליו שיחזור בו, מוסיפין על כתובתה, וכ"ע הריטב"א ז"ל, והקשו עליו, דא"כ הו"ל לפרושי כמה זמן נותנין לו לאימלוכי, ואע"ג דבעלמא זמן ב"ד שלשים יום [ב"מ קיח.], דילמא הכא מוסיפין או מבצרינן, ולא עוד אלא דפשטא דמתני' משמע דלעולם מוסיפין לה עד שיגרשנה מדעתו, ועוד כיון דלהמלכה הוא דיהבינן ליה זמן, היאך אנו קונסין אותו בינתיים. והנכון כגירסת הספרים שגורסין ולא אימלוכי בה בעי, כלומר שנמלכין בה, ואם רצתה לצאת, כופין אותו להוציא ולתת כתובה לאלתר, ואם לא רצתה להתגרש, כופין אותו לעולם במרד השנוי במשנתנו, ומפני שדרך בנות ישראל הצנועות שאינן רוצות להתגרש, לכך שנינו סתם מוסיפין לה על כתובתה.

סג. בתוד"ה רב הונא. ואי הוה אמרינן וכו' אבל שאר מלאכות כגון טוחנת ואופה וכו' עבדא, הו"מ שפיר סבר כרב הונא וכו'.

והראב"ד בהשגותיו על הרי"ף פי' מתחילה כהאי פירושא, דפלוגתא דרב הונא ור"י בר חנינא דהכא תליא בפלוגתא דרב הונא ור"ל אם יכולה לומר איני ניוזנית ואיני עושה [לעיל נח:], ודוקא במורדת שאינה עושה בצמר, אבל משאר מלאכות שהיא חייבת דלא תליין במזוני, הויה מורדת לכו"ע.

ושב"כ דר"ה גופיה דאמר ממעשה ידיה לא הויה מורדת, אפשר לומר דדוקא היכא דאמרה איני ניוזנית ואיני עושה, אבל היכא דשקלה מזוני מיניה ולא עבדה ליה וכו', והשכל מורה ע"ז לפי שאין הדעת מקבלת שיהא בעלה מפרנסה, ויהא הוא טוחן ואופה ומכבס ומבשל לעצמו, ומה יעשה בהניק את בנו אם לא תשיג ידו לשכר מניקה,

והרמב"ן השיב ע"ז, דבכה"ג שמין כמה המלאכות האלו שוות לבעל, ומגבין לו משלה, כלומר, שוכרין שמש לשמשו ומניקה להניק את בנה, וחוזר וגובה ממנה בב"ד שיורדין לנכסי מלוג שלה או לצאן ברזל ומוכרין או פוחתין מהן לבעל בטובת הנאה וכו', וכן הוא פוחת ממוזנות שנותן לה בכדי דמי מלאכה שמורדת בה, ואם מרדה בכלן אינו זן כלל וגובה המותר משלה כמו שפירשתי, דהני מלאכות דבר שבממון הן שחייבו אותה חכמים, ואינן מתנאי אישות שלא יהו בתשלומין, אלא משלמת מה שעליה וכו'. ואפשר שב"ד משמתין עליה שתעשה כדן מאן דלא ציית דינא,

עוד כ' הראב"ד, ואם ישאל שואל, דקיי"ל כר"ה דאמר יכולה האשה שתאמר לבעלה איני ניוזנית ואיני עושה, הא קיי"ל כר' אליעזר דאמר אפי' הכניסה לו מאה שפחות כופה לעשות בצמר, אלמא אינה יכולה לומר איני ניוזנית ואיני עושה בשום ענין. וזו אינה צריכה לפנים, דה"ק ר"ה יכולה היא שתאמר איני ניוזנית ממך ואיני עושה לפיך, אבל עושה אני לעצמי ואוכלת, אבל אם אמרה שלא לעשות כלל שום מלאכה, ודאי הלכה כר'

אליעזר כופה לה לפחות מעט מכתובתה, או שמוציאה בגט ובלא כתובתה מפני שהבטלה מביאה לידי זימה.

סג: אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו.

כ' הר"ן, איכא למידק דהאי לישראל נמי אמרינן גבי מדיר [לעיל סב:], אלמא כשהאשה מורדת לאו פת בסלו מיקרי, וא"כ היה לנו להוסיף על כתובתה כשם שמוסיפין במורד, ותו קשיא, היכי גמרי ב"ה מדיר מנדה, והא אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו. ונ"ל דהיינו טעמא דבמורד מוסיפין ובמדיר אין מוסיפין, לפי שהמורד כל שעה ושעה עומד במרדו, וכדי שיחזור ממרדו מוסיפין עליו כל שבת ושבת, אבל מדיר מכיון שהדירה ואינו מוצא פתח לנדרו מה בידו לעשות, ולפיכך אין מוסיפין על כתובתה כלום אלא יוציא ויתן כתובה לסוף שבוע אחד, וכיון שהיא יודעת שלסוף שבוע אחד תפטר ממנו, פת בסלה מקרי, ומשו"ה גמרי לה ב"ה מנדה, אבל כשהאיש או האשה מורדין מתשמיש, כיון שאין למרדן קצבה, לאו פת בסלו מיקרי, ומשו"ה פוחתין או מוסיפין אפי' כשהיא נדה.

וז"ל הרשב"א לעיל [סג. בד"ה מורדת ממאי], והא דתנן המדיר את אשתו מתשה"מ, ב"ש אומרים שתי שבתות וב"ה אומרים שבת אחת, איכא למימר דתוך זמן זה מוסיף והולך חצי טרפעיק בכל יום, דהא מורד הוא מתשמיש, ולא אמרו זמן זה אלא להוציא. א"נ איכא למימר דמדיר אינו מוסיף לה כלל, דמדיר אין לה צער כ"כ, לפי שאין כעסו ניכר אלא שעה ראשונה, ושמה חזר בו אלא שמחזר למצוא פתח לנדרו, אבל כאן שהוא תלוי בידו וכל עת הוא עומד בכעסו ובמרדו, בזה צערה מרובה וראוי לקונסו אפי' שבת ראשונה. ועוד נראה, שאילו לא רצתה לצאת, כל זמן שהוא משהה אותה מוסיפין לה כשיעור הזה, וכדאמרינן הכא באומר איני זן וכו' ופרקינן ולא לאימלוכי בה בעי, והלכך ה"נ נמלכין בה, ואם היא תובעת להתגרש מחמת מרדו או נדרו, אינו מוסיף, אלא ממתנין לו עד שבת אחת, וכפיית גירושין מסתייה, אבל כל שאינה רוצה להתגרש, יוסיף ואפי' לאלתר, דאי לא, במה כופין אותו והיא אינה רוצה להתגרש.

[ועיין בתוס' ר"ד במתני' שהקשה איפכא, אמאי גבי נדר לא יהיבין ליה אלא שבת אחת ואם שהא יותר יוציא ויתן כתובה, והכא משהינן ליה, ותיירץ משום דהתם נדר וא"א בפיוס, אבל הכא דלא נדר דילמא מפייס].

סג: אמר רבא האי בורכא וכו', ואיהו כמאן סבר, כי הא דאיתמר וכו'.

ופירש"י רבא דאמר בורכא כמאן סבר. וכ' ע"ז הפנ"י, אע"ג דלפירוש רבא סבר כמתניתין, אפי"ה מקשה שפיר כמאן סבר, דהא לא פליג ברייתא אמתניתין, אלא דלברייתא נמי איתא לדינא דמתני', אלא דאח"כ חזרו ונמנו בתקנה מיוחדת, וא"כ היכי פליג רבא אחאי ברייתא וקאמר הא בורכא, ומשני הש"ס דרבא דאמר כרב ששת דאמר הלכה נמלכין בה, ומדקאמר הלכה מכלל דפליגי, או שסובר דאחר שרבותינו חזרו ונמנו, שוב אח"כ בימי אמוראים חזרו ונמנו דנמלכין כדינא דמתני', דבלא"ה אשכחן כמה תקנות בענין מורדת לפי השתנות הזמנים, דינא דגמי, ודינא דרבנן סבוראי שהביאו התוס' [סוד"ה ואינהו], ודינא דמתיבתא שהביאו הרי"ף והרא"ש ז"ל, עיי"ש.

וז"ל הרשב"א, איכא למידק דאטו כל מאן דפסיק כברייתא, קרי ליה בורכא, וליכא למימר בורכא אלא באמורא דאמר דבר חידוש מטעמא דנפשיה וכו'. ואולי נאמר דמשום דהא מילתא לא תליא בטעמא אלא תקנתא בעלמא הוא דתקון, אם איתא דברייתא לאו משבשתא היא, לא הוה שביק לה רבי ופסק כתקנתא קמייתא אלא בחזרה, אלמא משבשתא היא, דאי רבי לא שנאה ר' חייא מנין לו. וא"ל רנב"י דלאו משבשתא היא, דגברא רבה אסהיד עלה דמקובלת היתה בידם מן הגדולים ששנאוה בביהמ"ד, ואפי"ה לא הדר ביה רבא, ואמרינן דאכתי לא הדר ביה כמאן סברה כי הא, לומר דאשכח נמי רב ששת דלא סבר לה ואמר דמשבשתא היא ולא נשנית בביהמ"ד.

וז"ל הריטב"א, וא"ת והיכי אמרינן ואיהו כמאן סבר, דהא פשיטא דסבר כמשנתנו, וי"ל דמשום משנתנו לא היה לו לומר בורכא, דהא רבותינו

ידעי לה למשנתינו ורצו לתקן תקנה זו שתקנו. והיינו דאצטרכינן לתרוצי דאיהו אשכח אמוראי אחריני דבתר רבותינו דמחו לה לרבותינו אמוחא. [יעו"ש עוד ברשב"א וריטב"א].

סג: הלכה נמלכין בה.

כ' הרמב"ן, ה"פ, אומרים לה הוי יודעת שאם תעמדי במרדך לצער אותנו, אפי' כתובתך מאה מנה הפסדת ואי בעי מפיק לך, ואם אמרה כתובה אני רוצה, ואם א"א לי לגבותה ממנו איני רוצה להיות צרורה עמו, מכריזין עליה ד' שבתות ובתה הכי נפקא בלא כתובה, ואם אמרה איני רוצה לצאת ממנו ובעיא דתפחות כתובהה ז' ז' דינרין, שומעין לה. וכן פי' הראב"ד ז"ל. אבל ה"ר יוסף הלוי ז"ל פי' נמלכין בה פוחתין ז' ז' דינרין בכל שבת ושבת עד שתגמור כל כתובתה [ולכא' היינו כפירש"י].

סג: כלתיה דרב זביד אימרדא וכו'.

ופירש"י שאמרה מאיס עלי, ופי' הרא"ש מדמייתי עלה שהפסידה בלאותיה דמשמע לאלתר, דאילו במרד דבעינא ליה ומצערנא ליה, לא שייך בה למימר הפסידה בלאותיה מיד, דהא אית לה כתובה כל זמן שלא כלתה והכריזו עליה. והרמב"ן והרשב"א. והריטב"א כ' דכן נראה, דאי אמרה בעינא ליה ומצערנא ליה ודאי הפסידה בלאותיה הקיימין, דלא חידש ר' יוסי במתני' אלא שהוא פוחת והולך אפי' כנגד נכסי מלוג, אלמא לרבנן נמי בנכסי צאן ברזל אע"ג דקיים הפסידה הכל, ועוד, דעד כדי כתובתה משמע בין קיימין בין אינן קיימין. וכ"כ הר"ן בטעמא דרש"י. אבל כ' דעיקר פירושו דוחק הוא לומר דמרדה לא דוקא, [והריטב"א תי' ע"ז, דכל שמסרבת על בעלה מורדת היא, ואין לך מסרבת בו יותר מן האומרת מאיס עלי, ולעיל דקאמר ה"ד מורדת, ה"ק ה"ד מורדת שנדוניית בדין משנתנו או בדין רבותינו, האומרת בעינא ליה וכו'].

ומסיק הר"ן ז"ל, אבל פשט הגמ' כך נראה בעיני, דדוקא בדאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה הוא דקנסינן לה, דכיון דבעיא ליה, אין זה כי אם רוע לב, אבל אמרה מאיס עלי אין קונסין אותה כלום, שהרי אנוסה היא, ולפיכך אם רוצה להוציא יתן כתובה וכו', וכלתיה דרב זביד אימרדה ממש, ומאי דשו"ט במרדה אם הפסידה בלאותיה הקיימין אם לאו, במורדת ממש עסקינן, ואע"ג דתנן עד כמה הוא פוחת והולך עד כדי כתובתה דמשמע אפי' בבלאות הקיימין, היינו קודם תקנת רבותינו, אבל לאחר שחזרו ונמנו, כיון שעוקרין ומפקיעין הכתובה מיד, איכא מ"ד דלא הפסידה, לפי שכיון שהאישות כאילו נעקר לאלתר, אין ראוי שתפסיד בלאות הקיימין, ולפיכך נסתפקו בזה בגמ', אבל האומרת מאיס עלי, אינה מפסדת כלום.

סג: בתוד"ה אבל. וכיון דבאומרת טמאה אני לך מיירי, א"כ רוצה להפסיד כתובתה, דהא מסתמא ברצון הוה, דבביתיה היה.

כ' הגרע"א, בלאו הכי מוכח דאמרה דברצון נטמאת, דהא עיקר מה דמאמינים לה לומר דטמאה היא אלולי טעמא דארכוסי היה מירכס, היינו משום דהייחוד הוי רגליים לדבר, וזה שייך לענין רצון, דהייחוד מורה דהיה ביניהם עצת זימה, אבל אין הייחוד רגליים ונאנסה.

סג: בתוד"ה דוקא. דליכא למימר שמכריזין ד' שבתות בכל יום וכו'.

וז"ל הר"ן, וליכא למימר וכו', מדאיצטריך למיתני "זו אחר זו" לאשמועינן דרצופים בעינן, ובשלמא אי שבתות ממש, סד"א דכיון דסו"ס מפסקי ימי חול בנייהו, שבתות גופיהו לא בעינן רצופים, קמ"ל זו אחר זו, אלא אי אמרת דהנך שבתות שבועות ניהו, מנא תיתי דליסגי במפוזרין דליצטריך למיתני זו אחר זו, ועוד דבהדיא קתני בתוספתא וכו'. [וז"ל הגריעב"ץ, בפרק הזרוע [חולין קלב]:] גבי טבח שממתינין לו ב' וג' שבתות, מוכח להדיא דלשון שבתות כה"ג לא בימי שבת קודש מיירי. אלא מיהא הכא שפיר קדייק, מדהול"ל שלשים יום או חודש]. [א"ה, לפור"צ, דימי ד' שבתות הם כ"ח יום].

ויש לתמוה על הרב הרמב"ם ז"ל שכתב [בפי"ד מהל' אישות ה"ט], ואח"כ מכריזין עליה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות בכל יום ד' שבתות זו אחר זו.

ולדבריו ה"ק, דוקא נמי דאין מכריזין אלא בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, דאם איתא דבשוק מכריזים עליה, בבציר מהכי סגי, דהא מכספא טפי. ובתוספתא היפך מדבריו. עכ"ל הר"ן.

סד. אלא בבאה מחמת טענה, דאמרה בעינא חוטרא לידי ומרה לקבורה.

כ' הריטב"א, יש שפירשו דלא בעינן דטענה הכי בהדיא, אלא דכיון דמציא טענה הכי, אנו טענינן לה. [ולאפוקי היכא שיש לה בנים מבעל אחר שאינה יכולה לטעון כן, כמש"כ הריטב"א לקמיה. [וביבמות [סה]:] הביא די"א דאפי' כשיש לה בת חשיב דאית לה חוטרא לידה ומרא לקבורה. ומסיק דצריך תלמוד]. ושמוא גם כשטוענת להדיא מחמת מצוה לא טענינן לה אנו משום חוטרא לידה וכו'. [ויל"ע]. ולא נהירא.

סד. איהי דמיפחת קא פחית לא מיחזי כשכר שבת.

כ' הריטב"א, ומכאן היה נראה ללמוד שאין משום שכר שבת בדבר שהוא פוחת מחובו. אבל יש לדחות, דשאני הכא דלאו משום שכר שבת פוחתין לה, ולמראית העין הוא דאיכא למיחש, וכל דפחית ליכא מראית העין, אבל כל שפוחת מחובו בפירוש לשכר שבת אסור. כן נראה לי.

סד. מיחזי כשכר שבת.

כ' המרדכי [סי קפ"ט], פסק הרב ר' ברוך, מכאן יש לי חשש על החזנים שמשכירים אותם להתפלל בשבת, והרב ר' שמואל [בני] אומר דאין איסור, דהא נותנין לו שכר לקיים המצוה להתפלל. וכ' הב"י [סי' ש"ן], ואיני מבין דברי הר"ר שמואל, דסו"ס שכר שבת הם נוטלין, ואפשר דה"ק, שדבר זה אינו אסור אלא מדרבנן, ובמקום מצוה לא העמידו דבריהם. ובח"י אנשי שם שעל המרדכי הביא דבריו, וכ' שא"צ לדחוק כן, אלא כונת הר"ר שמואל כמש"כ באגודה, דכיון דאין נותן שכר זה אלא לקיים המצוה, ושמוא בלאו הכי היה עושה, דניחא ליה לאיניש לקיים מצוה כדאמר בפ"ק דפסחים [ד:], הא לא דמי לשאר שכר שבת דלאו מצוה.

סד. בתוד"ה משום. וי"ל דהוה נמי שיראי טובא דלא הות תפיסה וכו'.

וכ' ע"ז הרשב"א, ואינו מחוור בעיני, דא"כ כי אסיקנא והשתא דלא איתמר לא כמר ולא כמר, דתפסה לא מפקינן מינה דלא תפסה לא ייהיבין לה, היינו ממש דרב גמדה, והכא משמע דלא פסקינן כחד מינייהו, דאם איתא, הו"ל לבעל הגמ' לאסוקי במילתיה ולמימר, דתפסה לא מפקינן מינה דלא תפסה לא ייהיבין לה כרב גמדה. אלא נ"ל דאדרבא, הא דאמר רב גמדה בלישנא בתרא שפיר קאמר, דכיון דנכסים בחזקתיה ואין לה בהם אלא שעבוד בלחוד, כיון דלא ידעינן אי איתיה לשעבודא או לא, מספק לא תטול היא ואפי' תפסה מפקינן מינה, דאוקי ממונא בחזקת מריה. ואדרבא, מאי דקאמרי אמיימר ומר זוטרא ורב אשי ללישנא בתרא, א"נ רב גמדה ללישנא קמא, קשיא.

ויש לי לומר, דמאן דאית ליה האי סברא דלא מפקינן מינה, היינו משום דאליים שעבודה באותן נכסים לפי שהן שבח בית אביה, יכולה היא ליטלם בכתובתה בעל כרחו דבעל, דיכולה היא לומר כלי אני נוטלת כדאיתא ביבמות [סו:], הלכך הרי הן כשלה ולא מפקינן מינה אלא בראיה, וכל שהדין מסופק, במאי דתפסה מינייהו לא מפקינן מינה, ולא עוד אלא מאי דלא תפסה חשבינן ליה כאילו הן ברשותה, ואפי' תפס בהן הבעל מפקינן מינה ויהיבין לה. ומאן דאית ליה הכא דמאי דתפסה מפקינן מינה, עביד ליה לשעבודא כשאר שעבודין דעלמא דמפקינן מינה.

סד: המשורה את אשתו ע"י שלישי וכו'.

כ' הריטב"א, לפי דברי הרמב"ם ז"ל [פי"ב מהל' אישות ה"ב] הרשות ביד הבעל להשרותה ע"י שלישי כשנותן לה כל צרכה כדין משנתנו. אבל אינו נכון, כי היאך תהא זולתו, והא זילא בה מילתא טובא, ולקמן בפ' המדיר [ע]. דתנן עד ל' יום יעמיד פרנס, אמרינן בגמ' עד ל' יום לא שמעי ביה אינשי, מל' יום ואילך שמעי בי אינשי וזילא ביה מילתא, ובירושלמי [פ"ז ה"א] הקשו ממשנתנו על משנת המדיר, ואמרו כאן שקבלה עליה כאן שלא קבלה עליה, כלומר דמתני' דהכא כשקבלה עליה. וכן עיקר.

בעני מישראל, אבל במכובד וכו', ועד כמה, עד ז' רבעים ועוד שהן מ"ג ביצים וחומש ביצה.

סד: ואם אין נותן לה מעה כסף לצורכה, מעשה ידיה שלה.

כ' הרשב"א, אוקימנא ליה בשמעתא דהמקדיש מעשה ידי אשתו [נט]. מותר מעשה ידיה שלה קאמר, אבל עיקר מעש"י שלו, דמעש"י תחת מזונות. והא דקתני ואם אינו נותן לה, לאו למימרא דבדידיה תליא מילתא, דאילו אינה יכולה לכופו והיא גם היא יכולה לומר איני ניזונית ואיני עושה, א"כ לא הועילו חכמים כלום בתקנתם, אלא ה"ק, אם הוא אינו מעלה לה מעה כסף והיא שותקת, לא ויתרה מותר מעשה ידיה.

וכ' הרמב"ן נ"ר דה"ה למזונות ומעשה ידיה, אלא רבותא קמ"ל שפי' במעה כסף שאינה צריכה לו כ"כ, לא אמרינן היא ויתרה. והריטב"א הוסיף וז"ל, ומיהו אם כבר נתנה לו העדפתה ולא תבעה ממנו מעה כסף כלל, מסתמא ויתרה, והיינו דקתני מותר מעשה ידיה שלה, שיכולה לתפוס בו, דעל משכונה סמכה ולפיכך מחלה.

סד: אי הכי שיתסרי הויין, כמאן כר' חידקא דאמר ד' סעודות חייב אדם לאכול בשבת, אפי' תימא רבנן וכו'.

כ' המאירי, חייב אדם לאכול ג' סעודות בשבת, ויראה שאף הנשים חייבות בהם ובבציעה על ככר שלם בתוך ככר שלם, שאף הן היו בנס של מן ולחם משנה, וכן ראייה ממשנה זו שפוסקין לאשה מזון ט"ו סעודות להגיע מהן שלש לשבת. וכ"כ הר"ן בשבת [ק"ז]: בשם ר"ת, וכ' ע"ז דאין צורך [לטעמא שהיו באותו הנס], שבכל מעשה שבת איש ואשה שוין [מהיקשא דזכור ושמור]. ובב"י [סו"ס רצ"א] הביא בשם שבלי הלקט הטעם, דעל כולם הוא אומר אכלוהו היום [דמיניה יליף התם ג' סעודות בשבת], ובין אנשים ובין נשים נתרבו באכילה זו.

הלכך כל שלא קבלה עליה אינו יכול להשרותה ע"י שלישי יותר מל' יום, אלא או אוכלת עמו על שולחנו, או יוציא ויתן כתובה. וכן פסקו רבינו והרשב"א נר"ו. והראב"ד ז"ל כן סובר, שפירש משנתנו במי שמלאכתו בעיר אחרת, שעונתו מלילי שבת ללילי שבת, שע"מ כן נכנסה.

וכן מסיק המאירי, ודלא כדעת גדולי המחברים [הרמב"ם] שהביא בתחילת דבריו, והוסיף וז"ל, וזהו לשון "המשרה", ולא אמרו "משרה אדם", כלומר שא"א לו בכך כל זמן שמלאכתו בעיר, אלא בהסכמתה. וכ"ש שאין יכול להוציאה מביתו ולהשהותה ע"י שלישי בבית אחר. ומכאן יצאה לי הוראה למעשה באחד שאסר דירתו לאשתו, ודנתי בה מזו, ומאותם [אצ"ל ומאותה] שכתבנו למעלה [נח]: בסוגית המקדיש מעשי ידי אשתו שאינו כלום, ואף קצת חברים הוסיפו על דברי, שאף לדעת גדולי המחברים כן, שהם לא אמרו שיהא יכול להשהות ע"י שלישי אלא בביתו. שאם בבית השלישי, אף היא אומרת איני רוצה שתשיא שם רע עלי. והדברים נראין. [ולכאן כן פירשו סוגיא דהמדיר לדעת הרמב"ם, דמירי שלא בביתו. אמנם הר"ן כ', דלהרמב"ם דוקא ע"י נדר הוא דמציא אמרה זילא בה מילתא, אבל שלא ע"י נדר לא].

סד: לא יפחות לה משני קבין חיטין וכו'.

כ' בתוס' רי"ד, אי קשיא היאך יספיקו לה קביים בשבוע, והרי העומר היה מאכל כל איש ואיש ליום, שנמצא שתי סעודות לעומר, והעומר הוא מ"ג ביצים וחומש ביצה, קרוב לשני קבים, ששני קבים הן מ"ח ביצים, [דאפי' בצירוף קיטנית ופירות שפוסק לה, עדיין בציר טובא משיעורא דעומר מן שהיה כל מזונם במדבר]. מצאתי ששאלה זו נשאלה למר רב שלום ז"ל, והשיב, כל מדות חכמים כך הם, כל דבר ודבר יתנו בו שיעור למטה ושיעור למעלה וכו', עד אף כאן לענין המשרה את אשתו, זהו שיעור קטן למטה כדי קיום נשמה, ולא לכל אדם פוסקין כך, אלא לעני, שכך שנינו בד"א